

De Schapendoes Club

NIEUWSBRIEF 25:

7de jaargang

3de kwartaal 10-08-2015

De volgende punten komen aan bod:

1. Van de bestuurstafel
2. Uitslagen beoordelingsdag
3. Schapendoes Treffen
4. Van de leden
 1. Schapendrijven
 2. Mats heeft Lyme
5. Gezondheid
6. Gezondheidsuitslagen

1. Van de bestuurstafel

N.a.v. het verzoek van enkele leden om op de website de pagina **Pup info** aan te passen, hebben we als bestuur deze pagina en de pagina **Dekreuen** eens onder de loep genomen.

De pagina **Pup info** staat open voor al onze clubfokkers die langer dan 6 maanden lid zijn en een jaarlijkse bijdrage betalen van 10,-.

Deze vergoeding is voor de kennelvermelding op pagina **fokkers** en de dek- en geboortes aangiftes op pagina **Pup info**, met een maximale tijdsduur van 10 weken en het eventuele advies van de fokbegeleiding. Zie tekst onderaan de pagina's geboren en verwacht.

Tot dusver was een tijdsduur van de vermelding van 10 weken vaak ruim voldoende om alle pups een goed nieuw adres te bezorgen, maar tegenwoordig (vooral in de vakantietijd) gaat de verkoop wat langzamer, dus hebben enkele leden op de laatste ALV het verzoek gedaan of er niet een aparte pagina gemaakt kon worden voor oudere pups. Binnen het bestuur hebben we dit besproken en besloten GEEN aparte pagina te maken maar de tijdsduur op de pagina **geboren** te verlengen naar 14 weken.

De reden dat we geen aparte pagina willen maken is dat dit de pups een etiketje geeft, *waarom zijn ze nog niet verkocht, wat mankeert eraan enz.* en dat willen we voorkomen. Gelijker tijd hebben we gesproken over het functioneren van deze pagina's en hebben we een gedragscode opgesteld, er werd iets te gemakkelijk met het opgeven van gegevens omgegaan.

De gedragscode is als volgt (gebaseerd op datgene wat de Raad ook verlangt):
Dekkingen binnen 3 weken opgeven, indien de teef leeg blijkt te zijn dat doorgeven zodat de pagina aangepast kan worden.

Geboortes (met het aantal reuen en teven) binnen 10 dagen opgeven. Aangeven of er nog pups beschikbaar zijn en indien alles gereserveerd is dat ook zo snel mogelijk doorgeven.

Ook zodra de pups allemaal verkocht zijn(en afgeleverd) dit meteen doorgeven met daarbij de gegevens van de pups.

Dit laatste is ook weer behoorlijk de klad in gekomen, op de site, pagina fokkerij/fokbegeleiding staat een nestformulier wat daarvoor gebruikt kan worden. De gegevens gewoon via een e-mail sturen mag ook, maar vergeet niet de geboortedatum, ouders, fokker en kennelnaam ook te vermelden, want soms is het spoorzoeken over welk nest het gaat.

Tijdens de periode dat ze op de site staan mogen er (vooral in de laatste weken) na de eerste foto van de pasgeboren pups nog 2 x nieuwe foto's aangeleverd worden, b.v. als er nog pups beschikbaar zijn mag van die pups één gezamenlijke foto aangeleverd worden.

De foto (liggend) moet in de verhouding 3:4 deze i.v.m. de lay-out, en de aangeleverde foto moeten minimale resolutie hebben van 225 x 300 en mag niet groter zijn dan 1 MB zijn, op maat maken of uitsnijden kan de webmaster eventueel zelf doen. De webmaster doet zijn best dit alles zo snel mogelijk op de site te zetten.

De pagina **Dekreuen** stond tot dusver open voor iedereen die haar/zijn reu ter beschikking stelde aan de clubleden (natuurlijk na onderling overleg en alleen in passende combinaties)

Deze vermelding is tot dusver gratis voor iedereen, maar gezien het feit dat we als club voor alle reueneigenaren dezelfde service bieden is er nu een scheve situatie ontstaan. De fokbegeleiding zoekt ook voor deze **niet leden** de desbetreffende combinaties uit en dient hen ook van advies.

Dus als bestuur hebben we besloten dat de pagina dekreuen nog steeds open staat voor elke reueneigenaar maar dat **niet leden** daar een jaarlijkse vergoeding voor dienen te betalen. Deze vergoeding is vastgesteld op 17,50 per jaar en dit gaat op 1 januari 2016 in.

De hoogte van het bedrag is zo vastgesteld dat het dus aantrekkelijker is om gewoon lid te worden en dan kunnen ze van alle voordelen van het lid zijn profiteren.

De dekreu-vermelding voor leden blijft gratis.

2. Uitslagen beoordelingsdag:

De beoordelingsdag werd 17 mei 2015 gehouden bij de Manege Fjordhest-Gard Krimweg 125 7351TL Hoenderloo telf. 055-3781344

In totaal waren 79 ingeschreven honden en er werden zelfs op de dag zelf nog een paar aangemeld waaronder een Belgische eigenaar met een Duits gefokte reu uit Franse ouders met de vraag of hij alsnog mee mocht doen... natuurlijk mocht dat.

Net zoals de eigenaren van een look a like schapendoes, die wilden ook zo graag weten of hun hond nou echt op een schapendoes leek... wel dat deed hij, maar was van alles wel een beetje veel, hij was groter en forser dan de doorsnee schapendoes.

De keurmeesters waren Pamela Runderkamp en Cindy Kerssemeijer beide waren over het algemeen tevreden over het totaal beeld. Dat is te zien op de beoordelingsuitslagen die als bijlage mee wordt verzonden met deze nieuwsbrief.

Voor de volgende Beoordelingsdag, op 22-05-2016, zijn de keurmeesters ook al bekend n.l. Erica Bakker en Jettie Alberts, beide ervaren Schapendoeskeurmeesters die al jaren meedraaien in de Schapendoeswereld.

3. Schapendoes Treffen 27-09-2015

Zoals als vanaf het eerste jaar houden we in september weer ons Schapendoes Treffen. Dit Treffen is een geweldige informele gezellige bijeenkomst voor hond en baas.

En ook dit jaar wordt het weer georganiseerd door het team evenementen bestaande uit; Dirk Dorien Karen en Micha.

Maar om deze dag goed te laten verlopen zijn er altijd nog een paar extra handen nodig, dus laat het team het niet alleen doen, geef je op om ook een handje te helpen met 1 of 2 onderdelen. Zodat het voor iedereen een super gezellige dag is.

Programma

10.00	Aanmelden en afhalen lunch/BBQ bonnen
10.30	Start Wandeling
12.30	Afhalen lunch
13.00	Start kermis (spelletjes)
15.00	Schapendoesrennen
17.00	Prijsuitreiking en BBQ

Tussen 10.00 en 10.30 kunnen de mensen die zich opgegeven hebben, zich bij de manege bij de medewerkers van het team aanmelden en hun lunch- en/of BBQ bon afhalen.

Voor de mensen die niet meewandelen is er de gelegenheid om die rond 12.30 op te halen.

Om 10.30 start de wandeling van 6,5 km. **vanaf de manege**, honden moeten officieel aangeliend blijven, los laten lopen geschied geheel op eigen risico. Onderweg zijn er leuke vragen te beantwoorden en er mag in groepjes gewandeld worden. Is deze afstand voor u of uw hond te veel, dan is het mogelijk om een verkorte route te lopen, neem dan even contact met ons op.

Vanaf 12.30 kunt u uw bestelde lunch, die bestaat uit kom verse soep, broodje ham, broodje kaas, krentenbol, stuk fruit en een consumptie, afhalen tegen inlevering van uw lunchbon in de kantine. (bestellen betekend afnemen aangezien hier speciaal voor ingekocht wordt)

Om 13.00 starten we met de hondenkermis, ook dit jaar hebben we met een versterkt team weer geprobeerd om leuke dingen te verzinnen voor baas en hond. Alle spelletjes zijn geschikt voor honden van alle leeftijden. We hebben o.a. een mega snuffelmat, grabbelton in de vorm van een hondenballenbad, koekhapen en de straat van verleiding

Om 15.00 is het tijd voor het hilarische schapendoesrennen, honden moeten minimaal 6 maanden oud zijn om hier aan mee te mogen doen. Er zijn natuurlijk weer leuke prijzen te winnen.

We sluiten de dag af met een gezellige BBQ. (vegetarisch ook mogelijk)

We zijn deze dag al een paar jaar te gast bij manege Fjordhest-Gard, we hebben daar de beschikking over een groot buitenterrein waar u ook de auto (in de schaduw) kunt parkeren, bij slecht weer mogen we gebruik maken van de binnen manege. Laten we er met ons allen voor zorgen dat dit zo blijft, laat uw hond uit buiten het terrein van de manege, heeft uw hond een ongelukje ruim dit dan direct op. Laat ook de burenen geen overlast ondervinden van de uitwerpselen van uw hond. Verder mogen er geen loslopende honden in de kantine komen.

De kosten:

Schapendoestreffen;	€ 5,00 per hond	(betaling contant op de dag zelf)
Lunch;	€ 7,50 per persoon	(betaling contant op de dag zelf)
BBQ;	€12,50 per persoon, kinderen t/m 12 jaar; € 7,50	betaling BBQ per bank overmaken, details volgen na aanmelding

Opgeven uitsluitend via mail onder vermelding van;

Naam eigenaar:
Naam hond:
Leeftijd hond:
Wandeling ja of nee:
Lunch ja of nee:
Kermis ja of nee:
BBQ ja of nee:

Mail sturen naar d.heermeyer1900@kpnmail.nl

Wij hopen op veel aanmeldingen, **let op** alleen voor het schapendoesrennen geldt een limiet van 50 honden.

Team evenementen, **Karen, Micha, Dirk en Dorien.**

Ook Marije Kroes is weer aanwezig om iedereen met raad en daad bij te staan betreffende de vachtverzorging.

En nogmaals de oproep betreffende extra hulp voor het Treffen

Gezocht creatieve, sportieve, en vooral enthousiaste teamplayers en extra hulpen voor de dag zelf.

Zoals jullie misschien wel weten organiseren wij al jaren met veel plezier het schapendoesreffen met de dozenkermis. Maar om alles weer rond te krijgen gaat daar heel veel tijd inzitten, vaak dagen van voorbereidingen en wegbrengen van alle attributen en prijzen.

Daarom zijn we op zoek naar enthousiaste mensen om onze evenementencommissie te versterken, maar ook mensen die alleen op de dag zelf willen helpen zijn welkom

Voor een vaste plek binnen het team wordt het volgende van je verwacht;

- In overleg bedenk je zelf een spel voor de dozenkermis wat geschikt is voor alle leeftijden, ook zorg je zelf voor alle benodigde materialen/attributen. Op de dag zelf bouw je het spel op en hou je de puntentelling/stand bij.
- We zullen minimaal 1 x per jaar bij elkaar komen om te overleggen en ideeën uit te wisselen, voor de rest kan het overleg via mail of telefoon plaatsvinden.

Voor alleen hulp op de dag zelf neem je contact op met Dorien, die maakt de indeling van de activiteiten en deelt je (in overleg) in bij één van de activiteiten

Dus lijkt het je leuk om op deze manier wat voor de club te betekenen, meld je dan aan bij; **Dorien Heermeyer e-mail d.heermeyer1900@kpnmail.nl**

4. Van de Leden

1. Schapendrijven.

We zijn met een groepje mensen (met schapendoesen en ook andere rassen) een korte cursus schapendrijven gaan doen.

In Drenthe werd een cursus schapendrijven door Sandra Schoonwille gegeven. Zij heeft zelf Border Collies.

De schapendoes is een herdershond, die gebruikt werd en wordt voor het hoeden van schaapskudden. En dan in ruige gebieden zoals heidevelden.

Voor mij leuk om eens te kijken of Jeppe hier nog iets van in zijn genen heeft.

Eerder was ik terughoudend wat betr. deze sport omdat ik Jeppe niet graag op eigen initiatief naar de schapen wilde laten vliegen, we hebben hier veel vee in de buurt.

Maar Jeppe (6) wordt wat wijzer, heeft die neiging niet en is vaak wat terughoudend naar alles wat groter is dan hijzelf. En men zegt dat de hond heel goed kan leren op het commando "drijven!" te wachten.

De eerste les was aftasten en ik kreeg al snel de indruk dat het meteen de laatste les zou worden: Bang voor de schapen, bang voor de herder en zijn hulp (deze liep met een stok met een touwtje) en gek op alle schapenkeutels op het veld. Daarbij afgeleid door van alles.

Jeppe moest aan de andere kant van de schapen leren lopen dan waar ik stond (op 12 uur) maar wilde of weg naar de uitgang, of naar mij: beiden niet de bedoeling.

Erg verwarrend voor hem: Jeppe moest wachten, ik liep naar het groepje schapen, ik roep hem, hij loopt in mijn richting, tot hiertoe niets aan de hand.

Maar dan: durft ineens niet dichterbij, hij loopt weer weg naar de uitgang, ik roep hem terug, hij komt: goed zo!) ik sta ondertussen weer naar de andere kant van de enge schapen en moest ik hem met de stok achter de schapen (en dus bij mij weg) zien te houden/krijgen.....

Nadat dit een paar keer zo was gegaan gaf hij de brui eraan, snapte er niets van (niet meer reageren) en daar kwam die herder met de stok weer! Er werd alleen mee gestuurd maar Jeppe vond het niet plezierig.

Dit resulteerde in een enorm langdurig aanhoudend geblaf van zijn kant.

Zijn emmertje was overvol, en berg je dan maar. Jeppe kan dan raar uit de hoek komen. De andere honden waren vaak minder bang/gespannen en haptten af en toe zelfs fanatiek een flinke pluk wol uit de schapen, die dan gingen rennen, daar waren weer andere uitdagingen. Als de hond b.v. als een raket om de schapen gaat rennen krijgen de schapen geen tijd om rustig te grazen en is de hond te snel uitgeput.

Als Sandra niet had gezegd dat het beter zou gaan worden de komende lessen, was ik niet meer met Jeppe gekomen, maar goed okay dan maar.....en het was ook erg leuk om te kijken.

De lessen daarna gingen inderdaad beter, veel beter! Sandra pakte door.

De honden gingen allemaal aan de lange lijn, de meesten om hun enthousiasme te temperen, bij Jeppe om hem letterlijk bij de les te houden en niet naar de uitgang te laten lopen, snuffelen en poep te gaan snoepen.

Doordat Jeppe voorzichtig was naar de schapen bleef hij wel op gepaste afstand, waardoor de schapen rustiger bleven en ik meer tijd had om te sturen. Hij wende wat aan de herder en vooral die rot-stok. Hij kon al snel los van de lijn en deed het eigenlijk ineens heel goed voor zijn doen.

Terwijl de meeste andere honden fanatiek waren ging bij Jeppe alles net wat rustiger. En belonen met stem werkte zo goed, je zag zijn zelfvertrouwen groeien. Uiteindelijk konden we de schapen overal krijgen waar ik wilde. Gaaf!

Voor de eigenaren is het werken, om de beurt 15 minuten trainen, half uurtje pauze en weer 15 minuten was het schema.

Je loopt constant achteruit en moet zo de schapen voorblijven, commando's links en rechts (away, come bye) goed geven is heel wat als je achteruitloopt, je hebt minstens 3 schapen waar je over kunt struikelen, de afrastering van het weiland doemt overal achter je op, er liggen een paar bordercollies op strategische plekken, grote waterbakken, een stok die van de ene naar de andere hand moet, snelle aanwijzingen van Sandra....en daarbij een hond (ach, ach..) die op jouw aanwijzing zijn werk moet doen. Je loopt eerst vaak achter de feiten aan, maar dat wordt snel beter.

Heel leuk en leerzaam om te doen, en ook prachtig om de andere koppels te zien werken.

Jeppe zal geen echte schapendrijver worden, durft niet echt, maar we hebben wel met plezier samengewerkt.

Tanja Rozendal

2. Mats heeft Lyme

Als ik nu terug kijk, is Mats al zeker een jaar snel moe. Medio 2015 namen de fysieke klachten toe, Mats is door de dierenarts uitgebreid onderzocht, ze konden niets vinden. Pas toen zijn vacht begon los te laten, hij open wonden op zijn schouder en keel kreeg en stijf en stram werd, gingen de alarmbellen bij mij rinkelen. Met hulp van de Facebook groep "Schapendoezen" zijn we er achter gekomen; Mats heeft Lyme...

Wat is Lyme eigenlijk?

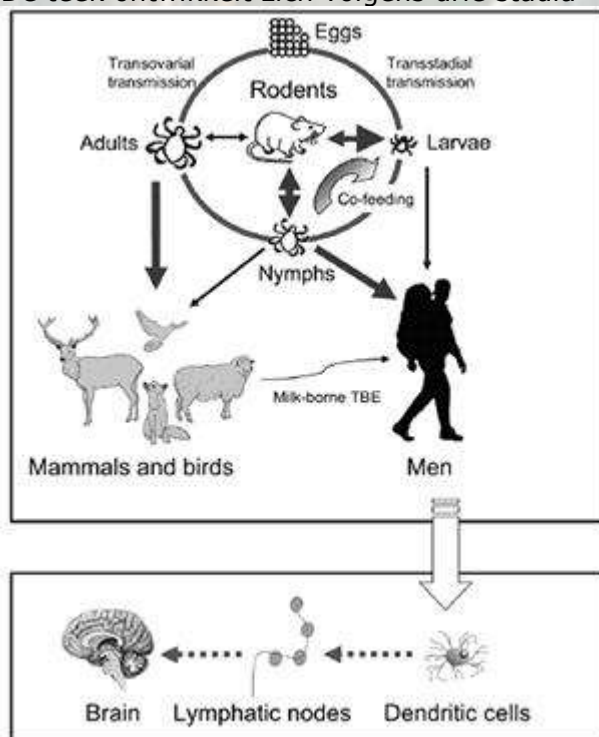
De ziekte van Lyme wordt veroorzaakt door de Borrelia bacterie en wordt overgebracht door de teek, (noot v.d. redactie, in Nederland gaat meestal om de Ixodes ricinus teek) Onderstaande klachten zijn soms direct zichtbaar maar kunnen ook jaren later opspelen:

- koorts
- gezwollen lymfeklieren
- verlies van eetlust
- wisselende kreupelheid
- lusteloosheid
- schade aan de nieren
- huidverandering
- hart- en neurologische problemen

Hoewel honden niet kunnen overlijden aan de ziekte van Lyme, is wel alertheid geboden wanneer de Lyme de nieren aantast. Een beschadigde nier herstelt niet meer, en symptomen van nierfalen wordt pas zichtbaar als 2/3 van de nieren beschadigd zijn. Bij Mats houd ik de conditie van zijn nieren maandelijks in de gaten door zijn urine te laten controleren op eiwit verlies.

Hoe komt de teek aan de Borrelia bacterie?

De teek ontwikkelt zich volgens drie stadia

Figuur 1: Ontwikkelcyclus van de teek, en besmetting door de teek

Stadium-1; een larve (6 poten)

Stadium-2; een nymf (8 poten)

Stadium-3; de volwassen vorm (8 poten)

De complete ontwikkelingscyclus neemt ongeveer twee jaar in beslag. Gedurende deze cyclus krijgt de teek de Borrelia bacterie van knaagdieren. In volwassen vorm brengt de teek de Borrelia bacterie over op mens, zoogdieren en vogels. De besmetting start in de huid, zo kan de bacterie bepaalde afweercellen besmetten. Deze cellen vangen de bacterie en migreren vervolgens naar de lymfeknopen, vanwaar de bacterie de hersenen kan bereiken via het bloed.

Testen op Lyme, wel of niet zinvol?

Bloedonderzoek op de Borrelia bacterie leveren in een acuut stadium vaak negatieve resultaten, omdat er nog geen antilichamen gevormd zijn. Herhaling van het bloedonderzoek na enkele weken kan dan zinvol zijn.

Volgens (Amerikaans) klinisch onderzoek is het eigenlijk niet mogelijk dat een hond Lyme krijgt omdat honden antistoffen in hun bloed hebben tegen de ziekte van Lyme. Toch zien dierenartsen dat honden de ziekte van Lyme wel te krijgen. Onderzoek naar de ziekte van Lyme staat momenteel, zowel bij mens als dier, enorm in de belangstelling. De 'Faculteit diergeneeskunde' in Utrecht en "Medisch Centrum voor dieren" in Amsterdam houden zich hier actief mee bezig. Het 'RIVM' in Bilthoven is een onderzoek gestart hoe de ziekte van Lyme bij mensen verloopt.

Belangrijk om te weten is dat Lyme een auto-immuun ziekte is, het afweersysteem doet zijn werk niet met een grillig verloop van ontstekingen en wondjes. Het immuun systeem ondersteunen met goede voeding en extra vitamine is een vereiste om de weerstand te ondersteunen.

Volgens 'Medisch Centrum voor Dieren' is het eigenlijk niet mogelijk dat een hond Lyme krijgt omdat honden antistoffen in hun bloed hebben tegen de ziekte van Lyme. Toch zien zij dat honden de ziekte van Lyme wel te krijgen. Onderzoek naar de ziekte van Lyme staat momenteel, zowel bij mens als dier, enorm in de belangstelling.

Als Lyme geconstateerd is, wat dan?

Wanneer sprake is van Lyme, verwacht je een eenduidige aanpak, helaas is deze er niet. Dit heb ik met Mats ook gemerkt. Behandeling, duur en intensiteit wordt afgestemd op de persoonlijke situatie. Antibiotica, doxycycline om precies te zijn, wordt zowel bij mens als dier als eerste voorgeschreven. Hoe lang dit moet worden gegeven is niet duidelijk, een tussentijdse bloedwaarde meting kan nog steeds positief zijn, terwijl de fysieke gesteldheid al wel vooruit gaat.

Er zijn naast de reguliere geneeskunde ook goede resultaten behaald via een holistische benadering.

Hoe is het nu met Mats?

Bij Mats is de ziekte op zijn gewrichten geslagen, hierdoor loopt hij stijf, wil hij niet spelen. Ook is hij snel moe en zijn conditie neemt opvallend af, hierdoor hangt hij veel om mij heen, wel wil hij steeds op schoot zitten. Hoe hij zich voelt maakt hem zichtbaar onzeker. De huidproblemen en plotselinge oorontsteking geven een duidelijk beeld dat zijn immuunsysteem verzwakt is. Mats wordt naast de antibiotica kuur dan ook behandeld bij Den Hoek (holistische praktijk voor dieren). Hij krijgt een ontgiftingskuur en ondersteuning voor zijn immuun systeem. Fysiek is Mats aan het opknappen, speelt af en toe weer even en kan de dag zelfstandige door komen. We hopen dat dit herstel de komende maanden voortzet.

De behandeling van Mats ziet er als volgt uit, en zal zeker een half jaar in beslag nemen:

- (reguliere dierenarts) Antibiotica doxycycline tabletjes, deze krijgt hij door zijn eten.
- (holistische dierenarts) Immu boost pro druppels en a.p.p. ontgiftingskuur druppels, deze krijgt hij met spuitje via de mond, Mats likt dit uit zichzelf op.
- (aanvullend diervoeder) Algolith is gedroogd zeewier voor ijzer en tabletjes vitamine B-complex, dit voeg ik toe aan zijn vleesmaaltijd (KVV = Kant & Klaar Vers Vlees)

Mats wordt naast de antibiotica kuur dan ook behandeld bij Den Hoek (holistische praktijk voor dieren). Mats krijgt een ontgiftingskuur en ondersteuning voor zijn immuun

systeem. Fysiek is Mats aan het opknappen, en we hopen dat dit herstel de komende maanden voortzet.

Achtergrond informatie ziekte van Lyme

Faculteit Diergeneeskunde Utrecht:

http://www.uu.nl/sites/default/files/dgk_vmdc_ziektekundigeinfo_lyme.pdf

Medisch Centrum voor dieren:

<http://www.mcvoordieren.nl/ziekte-van-lyme-hond>

Diergeneeskundig centrum:

<http://www.diergeneeskundigcentrum.nl/ziekten-hond/ziekte-van-lyme-hond>

Overdraagbare en besmettelijke ziekten:

https://www.wiv-isp.be/odobz-domti/nl/index3683.html?page=tbev_description

Den Hoek:

<http://www.holistischdierenarts.nl/teken-en-ziekte-van-lyme-bij-honden-en-katten/>

Achtergrond informatie nierfalen

Dierendokters, chronisch nierfalen:

<http://www.dierendokters.com/honden/ziekten/chronisch-nierfalen>

Dierenartspraktijk Blommaart, acuut nierfalen:

http://www.dapblommaart.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=106&Itemid=148

Achtergrond informatie ziekte van Lyme bij mensen

RIVM Bilthoven:

http://www.rivm.nl/Onderwerpen/T/Tekenbeten_en_lyme

Elizabeth Simons

5. Gezondheid: hond mee op vakantie, ja fijn ??

Aansluiten op bovenstaand artikel van Elizabeth nog aanvullend informatie over andere ziektes die veroorzaakt kunnen worden door teken en andere insecten.

De hieronder beschreven ziektes komen, in tegenstelling de ziekte van Lyme, in Nederland maar zelden voor, maar u en uw hond kunnen dit wel meenemen van uw vakantie adres is het warme zuiden.

En het veranderende klimaat kan mee spelen dat sommige uitheemse ziektes ook hier al vtt gevonden worden.

Babesia canis / Babesiosis

Babesia canis / Babesiosis, ook wel tekenkoorts genoemd, is een ziekte die veroorzaakt wordt door de eencellige parasiet *Babesia canis*. *Babesia* parasieten worden overgebracht door teken. Er zijn in de wereld diverse soorten *Babesia*'s die door verschillende tekensoorten overgebracht worden. De in ons land algemeen voorkomende schapenteek ***Ixodes ricinus*** is niet besmet met deze parasiet, maar juist vaak met Lyme

Dit geldt wel voor de zogenaamde **Dermacentor teek**. Deze tekensoort komt veel voor in het zuiden van Europa en veroorzaakt daar regelmatig babesiosis bij honden. Dieren die vanuit Nederland mee gaan op vakantie naar een gebied in het zuiden van Europa lopen dan ook de kans om besmet te worden met deze parasiet.

Verspreidingsgebied van de *Dermacentor* teek

De *Dermacentor* teek, volledige naam *Dermacentor reticularis*, is een tekensoort die vooral voorkomt in de tropen en de subtropen. In ons land kennen we deze teek als

veroorzaker van Babesiosis bij honden die in een Zuid Europees land geweest zijn. De noordgrens van het verspreidingsgebied is echter de afgelopen jaren steeds verder naar boven opgeschoven. En ook in Nederland is de teek inmiddels te vinden. Er hebben zich de afgelopen jaren een aantal gevallen van Babesiosis voorgedaan bij honden die niet buiten Nederland geweest waren. Babesiosis is dus niet meer een ziekte die uitsluitend voorkomt bij honden van vakantiegangers naar Zuid Europa. Het gevaar voor besmetting is in de zuid Europese landen vele malen groter dan in Nederland, maar ook besmetting in ons eigen land is mogelijk.

Een hond raakt geïnfecteerd met de Babesia parasiet door een beet van een besmette Dermacentor teek. De parasieten nestelen zich vervolgens in de rode bloedcellen, wat er toe leidt dat deze openbarsten (hemolyse). Honden met een Babesia infectie ontwikkelen daardoor bloedarmoede.

Symptomen

De eerste verschijnselen zijn te verwachten 2 tot 4 weken na het contact met de teek. De beschadiging van de rode bloedcellen veroorzaakt bloedarmoede, met als gevolg bleke slijmvliezen. De infectie veroorzaakt koorts die vaak hoog is. Het kapot gaan van de rode cellen heeft tot gevolg dat de rode bloedkleurstof (hemoglobine) vrij komt en vervolgens de urine rood gaat kleuren.

Sloomheid, bleke slijmvliezen rood gekleurde urine en koorts zijn verschijnselen die we in eerste instantie vaak zien bij een hond met een Babesia infectie. In het verdere verloop kunnen allerlei verschillende symptomen optreden, afhankelijk van de organen die beschadigd raken.

Diagnose

De hierboven genoemde combinatie van verschijnselen maken dat een dier verdacht is van een Babesia infectie, zeker wanneer de hond enkele weken daarvoor in een Zuid-Europees land geweest is. De combinatie van verschijnselen kan echter ook door andere ziekten veroorzaakt worden. Een voorbeeld is Immuungemedieerde Hemolytische Anemie (IMHA). Een gedegen onderzoek is dus nodig om vast te stellen of er werkelijk sprake is van babesiosis, of dat er een andere oorzaak is.

In een bloeduitstrijkje zijn soms de parasieten zichtbaar, waarmee de diagnose direct gesteld is. Het lukt niet altijd om de parasiet in een bloeduitstrijkje te identificeren. Daarom zijn vaak andere onderzoeken nodig om de diagnose te stellen. Er kan gekeken worden naar antistoffen tegen de parasiet en de meest gevoelige test is de PCR.

Behandeling

De behandeling bestaat uit de toediening van medicijnen die de Babesia parasiet doden. Het middel (Imidocarb) is in Nederland niet verkrijgbaar. Vaak is de toestand van de patiënt ten gevolge van de bloedarmoede zo ernstig dat ondersteunende maatregelen nodig zijn en soms zelfs een bloedtransfusie.

Preventie

Optimale tekenbestrijding is van belang om de kans op een Babesia infectie zo klein mogelijk te maken. Dit geldt zeker wanneer u uw hond meeneemt op vakantie naar het zuiden van Europa, waar de Dermacentor teek voorkomt. Eigenlijk is het beste advies uw hond niet mee te nemen op vakantie naar het zuiden.

De Dermacentor teek wordt af en toe ook in Nederland aangetroffen. Gevallen van babesiosis bij honden die niet in het buitenland geweest waren zijn ook bekend. Ook in ons land kunnen honden dus besmet raken met deze parasiet. De grootste bedreiging blijft echter uit zuidelijker regionen komen, waar deze teek algemeen voorkomt.

Ehrlichiose

Ehrlichiose is een bacteriële ziekte die ook door teken wordt overgebracht. De belangrijkste drager en verspreider van Ehrlichiose, de **Rhipicephalus-teek**, komt voornamelijk voor in de mediterrane landen, maar wordt sinds kort ook in Nederland aangetroffen.

Door de beet van een besmette teek kan de hond geïnfecteerd worden met de parasiterende bacterie Ehrlichia Canis, die zich vervolgens vermeerderd en bepaalde witte bloedlichaampjes (de Monocyten) en vaatwanden aantast. Ehrlichiose kan goed behandeld worden mits het tijdig wordt ontdekt, wat niet altijd gemakkelijk is door de vaak vage symptomen die ook op de ziekte Leishmaniose lijken.

Symptomen

Ehrlichiose kent verschillende fasen:

Acute fase:

5-21 dagen na besmetting door de teek treedt de acute fase op, deze kan zich o.a. uiten in: koorts, weinig eetlust, sloomheid, braken, benauwdheid, gezwollen lymfeklieren, bloedarmoede en verhoogde kans op bloeding

Deze fase kan 2 tot 4 weken duren. Een hond met te weinig weerstand die niet tijdig behandeld wordt kan overlijden. Een hond die in deze fase wel is behandeld, maar niet afdoende, kan in de volgende fasen belanden.

Stille fase:

Als het immuunsysteem van de hond de ziekte de baas is, dan kan een stille fase aanbreken. De hond zal dan gedurende maanden of zelfs jaren géén of nauwelijks merkbare symptomen vertonen, mogelijk alleen tijdelijke lusteloosheid of gebrek aan eetlust.

Chronische fase:

Bij verminderde weerstand (veroorzaakt door bijvoorbeeld stress, behandeling met corticosteroïden zoals prednison, een narcose en dergelijke) kan de ziekte de kop opsteken en spreken we van de chronische fase. De chronische fase kan zich onder andere uiten in één of meerdere van de volgende symptomen: lusteloosheid, gebrek aan eetlust, gezwollen lymfeklieren, artritis / problemen met het bewegingsapparaat, vieze oogjes, ooginfecties, toevallen, benauwdheid (neus)bloedingen, bloed in de urine, hartproblemen

Bij bloedonderzoek zien we verhoogde leveractiviteit, een laag aantal witte bloedcellen, en een verlaagd aantal bloedplaatjes

Deze symptomen (die niet allemaal tegelijk hoeven voor te komen en vaak vrij vaag zijn), kunnen ook op andere aandoeningen wijzen en zodoende de dierenarts op een dwaalspoor brengen. Het is dan ook belangrijk uw dierenarts te vertellen dat uw hond mee is geweest op vakantie naar een gebied waar deze ziekte voorkomt omdat de kans op besmetting daar groter is dan in Nederland.

Diagnose

De uiteindelijke diagnose kan worden vastgesteld door een bloedtest.

Een aantal symptomen van Ehrlichiose is vergelijkbaar met die van Leishmaniose en Babesiosis, twee andere ziekten die ook voornamelijk in de mediterrane gebieden voorkomen, en ook samen kunnen optreden. Het is daarom zeer aan te raden de hond tegelijkertijd ook op deze ziekten te laten testen.

Behandeling

Er bestaat geen vaccinatie tegen Ehrlichiose. Ehrlichiose is met een specifieke antibioticumkuur (Doxycycline) vrij goed te behandelen, afhankelijk van het stadium van de ziekte. Bij vroege ontdekking en behandeling is de ziekte te genezen. Bij honden met chronische Ehrlichiose is genezing moeilijker.

Preventie

Zoals reeds vermeld is Ehrlichiose een ziekte die verspreid wordt door teken. De overdracht van Ehrlichiose door de teek vindt plaats binnen ca. 24 tot 48 uur na de aanhechting van de teek. Het is dus belangrijk aan een goede tekenbestrijding te doen en aangetroffen teken onmiddellijk te verwijderen door middel van een tekenpincet (verkrijgbaar bij dierenarts of dierenwinkel). Het tekenpincet klemt u zo laag mogelijk over de kop van de teek (dus dichtbij de huid van de hond) en u verwijdert de teek vervolgens.

Ga vooral niet met uw vingers proberen de teek eraf te halen en bespuit de teek ook niet met middeljes als alcohol, olie, bestrijdingsmiddelen e.d. De teek 'schrikt' daar namelijk van en spuit dan meteen zijn maaginhoud (met ziekteverwekkers) terug in de hond waardoor de kans op besmetting veel groter wordt.

Controleer uw hond dagelijks op teken. Laat de hond een goede tekenband dragen, bijvoorbeeld een **Scaliborband**. De Scaliborband beschermt overigens ook tegen de zandvlieg die Leishmaniose overbrengt en is dus zeker aan te raden als u de hond meeneemt naar zuidelijke landen. Gebruik een antivlooiemiddel dat ook werkzaam is tegen teken. Let op, de werkzaamheid tegen teken is korter dan de werkzaamheid tegen vlooiën.

*Tot voor kort werd in Nederland in de winter geen of nauwelijks tekenbestrijding op de hond toegepast. De in Nederland meest voorkomende teek, de **Ixodes Ricinus** ofwel schapenteek is voornamelijk actief in de periode van april tot oktober.*

*Helaas zijn bij een onderzoek door de faculteit van Utrecht ook teken aangetroffen waaronder de **Rhipicephalus teek** (bruine hondenteek) en de **Dermacentor** (moerasteek) welke juist het meest actief zijn in de periode van september tot april. De eerste teek is de belangrijkste overbrenger van ziekte van Lyme, en de laatste twee zijn de belangrijkste overbrengers van de ziekten Ehrlichiose en Babesiosis.*

Het is dus raadzaam de hond gedurende het hele jaar te controleren en te beschermen tegen teken.

Leishmaniose

Leishmaniose is een ziekte die wordt veroorzaakt door Leishmaniaparasieten. Deze ziekte kan in principe alleen worden overgedragen door de zandvlieg (eigenlijk geen vlieg maar een klein behaard mugje). Deze zandvliegjes komen voor in de meeste mediterrane landen, waar deze ziekte dan ook vrij algemeen voorkomt. Maar ook in Frankrijk komt de zandvlieg al voor en is er dus een risico op besmetting wanneer men de hond daar mee naar toe neemt op vakantie. In Nederland komt de zandvlieg nog niet voor maar de verwachting is dat deze, gezien de klimaatsverandering, uiteindelijk ook hier zijn intrede zal doen.

De zandvliegjes zijn actief als de nachten een temperatuur van 15 graden of meer hebben. Als de hond na een steek van een zandvlieg eenmaal besmet is met de Leishmaniaparasiet kan de parasiet zich gaan inkapselen in de organen (vooral in de milt of lever), maar ook in het beenmerg of de lymfeklieren. Daar kan de parasiet zich maanden tot jaren slapende houden terwijl aan de hond niets te merken is. Op een gegeven moment kan de parasiet "wakker" worden. Vaak gebeurt dit op het moment dat de hond een verminderde weerstand heeft (door bijvoorbeeld stress of na een operatie), en dan pas zal de hond eventueel symptomen gaan vertonen en ziek worden. Sommige honden ontwikkelen een zekere weerstand tegen de parasiet.

De incubatietijd van Leishmaniose wordt geschat op 7 jaar. Leishmaniose kan overigens alleen worden overgedragen met tussenkomst van de zandvlieg. Muggen, vlooiën of teken kunnen de ziekte dus niet overdragen.

In Nederland hebben de meeste dierenartsen weinig ervaring met deze ziekte. Heeft u uw hond mee op vakantie genomen naar het buitenland, geef dit dan altijd aan bij een dierenartsbezoek.

Belangrijk: het is mogelijk dat u uw overredingskracht moet gebruiken om de hond te laten testen en/of behandelen omdat veel Nederlandse dierenartsen de symptomen van Leishmaniose niet als zodanig herkennen.

Symptomen

De symptomen zijn; geleidelijk toenemende lusteloosheid, minder eetlust, gewichtsverlies (ook als de hond wel goed eet), bewegingsproblemen, wisselende kreupelheid, koorts, diarree en gewrichtsaandoeningen

De uiterlijke symptomen zijn: schilfering en/of kaalheid van de huid (vooral rond de ogen en op de oorranden) een enkel kaal plekje (bijvoorbeeld op een poot) dat maar niet geneest, korsten en kloven aan neusspiegel en voetzooltjes, bulten/bobbels op het lijf, afwijkingen aan de nagels (snelgroeiend of verdikt), zweren aan de huid en slijmvliezen, slecht of niet genezende wondjes, neusbloedingen, rode geïrriteerde huid, bleke slijmvliezen en blauwe plekken

Niet zichtbare symptomen: vergrote lymfeknopen, vergrote lever/milt, chronische darmvliesontsteking (met als gevolg braken en diarree) nierinsufficiëntie (voornaamste doodsoorzaak van Leishmaniose)

Bij bloedonderzoek: totaal eiwitten vrijwel altijd verhoogt, albuminegehalte vaak verlaagt, hematocriet waarde vaak verlaagt, leukocyten meestal normaal, slecht functionerende nieren en/of lever.

Diagnose

Leishmaniose is aan de hand van de symptomen een moeilijk te herkennen ziekte. Zelfs bij geringe twijfel is het dus aan te raden de hond te laten testen, ook als de dierenarts zegt dat het allemaal wel mee zal vallen omdat de symptomen niet duidelijk genoeg zijn. Om actieve (dus "wakkere") Leishmaniose te kunnen ontdekken, wordt een test gedaan op het bloed. Deze test toont het aantal antilichamen tegen de ziekte in het bloed aan. Dit wordt dan uitgedrukt in een bepaalde titer (= hoeveelheid aangetroffen antilichamen). Meestal is het zo dat hoe hoger de titer hoe ernstiger het stadium van de ziekte is (al kan ook een hond met een relatief lage titer erg ziek zijn maar maakt zijn/haar lichaam simpelweg (te) weinig antilichamen aan). Ook kan het zijn dat de hond besmet is met Ehrlichia (een andere mediterrane ziekte, veroorzaakt door een teek, zie elders in dit artikel) wat een foute uitslag kan geven bij de Leishmaniosetest. Belangrijk is dan ook om de hond altijd op beide ziektes tegelijk te laten testen.

Behandeling

Behandeling met medicatie is mogelijk maar vaak langdurig met wisselende resultaten.

Preventie

Wilt u uw hond meenemen naar het buitenland probeer dan de risico's op besmetting zoveel mogelijk te beperken. De zandvlieg is vaak actief bij zonsopgang en zonsondergang. Zorg dus voor goede, kleinmazige horren voor het raam. Verder is er bij de dierenarts een anti parasitaire halsband te verkrijgen van het merk **Scalibor**. Deze houdt de zandvlieg op een afstand (evenals teken die ook nare ziektes kunnen veroorzaken). De band beschermt niet 100% tegen de zandvlieg maar is tot nu toe de beste optie.

Over het algemeen geldt dat hoe zuidelijker men reist hoe groter de kans is op besmetting, maar ook bijvoorbeeld in Frankrijk komt Leishmaniose voor. De vlieg is actiever bij waterrijke gebieden. Het beste advies blijft om een fijn logeeradres voor uw hond te vinden in Nederland.

Hartwormen

Hartwormen zijn wormen die zich bij honden (en katten) in het hart en longslagaders kunnen nestelen. Ze worden overgebracht door middel van een muskietensteek in warme landen. In Nederland komt hartworm niet voor maar de parasiet lijkt zich wel steeds verder te verspreiden en hartworminfecties zijn inmiddels al waargenomen tot in Noord-Frankrijk (iets om rekening mee te houden als u uw hond meeneemt op vakantie).

Hoe verloopt een besmetting

Hartwormen worden uitsluitend door muskieten overgebracht en kunnen dus niet via bijvoorbeeld bijtonden of contact met ontlasting op een andere hond worden overgedragen.

Volwassen hartwormen bevinden zich in de longslagaders en bij zware infecties ook in het hart zelf en richten beschadigingen aan op die plaatsen. Soms kunnen ze zelfs doordringen tot in de Vena Cava, de grote holle lichaamsader. De vrouwelijke hartwormen produceren larfjes (microfilaria genoemd) die in het bloed circuleren en tot ruim twee jaar in leven kunnen blijven.

Een muskiet die een besmette hond steekt en bloed opzuigt, kan daarbij microfilaria meenemen. De microfilaria ontwikkelen zich binnen twee tot zes weken in de muskiet tot larfjes die bij een volgende steek weer naar buiten komen en een nieuwe hond kunnen besmetten.

Na de steek duurt het 75 tot 120 dagen voordat de larfjes in de bloedbaan terecht komen en zich naar hart en longen laten vervoeren. Zes en half tot zeven maanden na de besmettende steek is de hartworm volwassen geworden en kan zelf microfilaria gaan produceren. De volwassen wormen kunnen vijf tot zeven jaar oud worden en kunnen al die tijd dus ook microfilaria produceren.

Een enkele keer 'verdwalen' de larfjes en nestelen zich op de verkeerde plaats zoals in het oog, in de hersenen of in een beenader. Dit kan in zeldzame gevallen symptomen geven als blindheid, epileptische aanvallen of kreupelheid.

Symptomen

De eerste tekenen van een hartwormbesmetting zijn kuchen en hoesten, vooral na lichamelijke inspanning. In een later stadium kan de hond gewicht verliezen, flauwvallen, bloed op hoesten en uiteindelijk sterven aan hartfalen.

Ook bloedarmoede (door beschadiging van rode bloedcellen en nierbeschadiging), vocht in de longen, een vergrote lever, een vergroot hart en vocht in de buikholte komen voor. Bij een acuut ziektebeeld kan het gebeuren dat een hond, zonder eerdere tekenen van besmetting, plotseling in shock raakt omdat wormen de Vena Cava (holle lichaamsader) bereikt hebben en het hart tekort schiet in de pompfunctie.

Er zijn vrij veel honden die, ondanks besmet te zijn, geen of weinig tekenen van infectie geven, zelfs nadat de hartwormen volwassen zijn geworden. Deze honden hebben slechts een lichte hartworminfectie en leiden een rustig leven met weinig lichamelijke inspanning. Erg actieve honden en honden met een zwaardere besmetting zullen wel de klassieke symptomen van een hartwormbesmetting laten zien.

Diagnose

Als uw hond mee op vakantie geweest is in een van de zuidelijke landen (denk hierbij ook aan Frankrijk) en klachten heeft die wijzen op een hartaandoening, moet u er op bedacht zijn dat de hond mogelijk met hartwormen besmet is geraakt.

Op röntgenfoto's van de borstholte zijn vaak de verwijde longslagaders al te zien, net als vocht in de longen en een vergroot hart. Met een echografie, het maken van een ECG en bloedonderzoek kan de diagnose met grotere zekerheid gesteld worden.

Behandeling en Preventie

Een hartwormbesmetting is in principe goed te voorkomen met de daarvoor bestemde middelen (zoals pipetjes Stronghold of het ontwormingsmiddel Milbemax). Als u met de hond op vakantie gaat naar een risicoland begint u de behandeling al voor vertrek en gaat u er mee door tot een maand na thuiskomst.

Zolang de hartworm nog niet volwassen is (dus jonger dan 6-7 maanden), is hij goed te bestrijden met Stronghold of Milbemax. Als de hartwormen eenmaal volwassen zijn en zich in het hart hebben vastgezet, wordt de behandeling lastiger en brengt meer risico's met zich mee.

De volwassen wormen kunnen door middel van injecties gedood worden, maar voordat daarmee begonnen wordt moeten eerst de hart-, lever- en nierfuncties onderzocht worden omdat de behandeling risicovol is. De door de injecties gedode hartwormen kunnen namelijk massaal loslaten, worden meegevoerd door de bloedstroom en vervolgens trombose (afsluiting van bloedvaten) veroorzaken. Bij deze behandeling moet de hond wekenlang rustig worden gehouden, hij mag zich beslist niet inspannen, zodat de dode wormen langzaam kunnen worden geabsorbeerd door het lichaam.

In ernstige gevallen kunnen hartwormen operatief verwijderd worden. Zes weken later moeten dan de nog aanwezige larfjes in het bloed onschadelijk worden gemaakt maar dit is een lichte behandeling. Als de hond op deze wijze is behandeld zijn de vooruitzichten verder goed, maar de operatie zelf is behoorlijk risicovol.

Een behandeling met minder risico voor de hond is gedurende de levensduur van de volwassen worm (dus tot zeven jaar) maandelijks te behandelen met een pipetje Stronghold. Hierdoor sterven de steeds opnieuw geproduceerde larfjes. De volwassen wormen sterven in de loop van zeven jaar uiteindelijk een voor een door ouderdom en daardoor is er veel minder risico op trombose dan bij de behandeling met injecties (waarbij de wormen tegelijkertijd dood gaan).

Informatie Stichting Aai; ervaring met honden uit Zuid Europa
<http://www.stichtingaai.nl/Diversen/Hondenziektes>
<http://www.lymenet.nl/>
<http://www.evbn.nl/babesia/>

6. Gezondheidsuitslagen: 01-04-2015 t/m 30-06-2015

DELILAH V.D SEVEN AEREN	ED vrij
DELILAH V.D SEVEN AEREN	HD A
ONS VROLIJK DOESJE RISA BABBE SIMON	ED vrij
ONS VROLIJK DOESJE RISA BABBE SIMON	HD A

Wilt u ook een leuk stukje voor de nieuwsbrief schrijven of deel uitmaken van de redactie? Er zijn steeds meer mensen die regelmatig een stukje aanleveren en dat is alleen maar erg positief. Dat maakt de nieuwsbrief interessanter en dat wordt door de leden erg op prijs gesteld. Mail uw bijdrage naar J.W.G. info@schapendoes.net
De volgende nieuwsbrief komt half november uit, dus kopij aanleveren voor 31-10-15

Oproep !

Hierbij doet de club een oproep aan de leden, die in de vakanties op een schapendoes willen passen. De bedoeling hiervan is, wanneer er over en weer op een does gepast gaat worden, dat met gesloten beurzen gaat.

Een voorwaarde is dat u wel lid bent van de Schapendoes Club.

U kunt zich opgeven bij: I.A.K.Töniës
e-mail: secretaris@schapendoesclub.nl of 0314-645818

Algemene informatie

Het bestuur van "de Schapendoes Club"

Voorzitter:

J.Wierda-Gorter voorzitter@schapendoesclub.nl 0513-677588

Vicevoorzitter:

D.Heermeyer d.heermeyer1900@kpnmail.nl 0313-652971

Secretaris:

I.A.K.Töniës secretaris@schapendoesclub.nl 0314-645818

Penningmeester:

Oene Rozendal penningmeester@schapendoesclub.nl 0527-292268

Algemeen bestuurslid

P.A.J.Wierda info@schapendoes.net 0513-677588

Regio contacten

Friesland:

Marije Kroes mamskroes@hetnet.nl 0561-420508

Drenthe/Groningen:

Miriam Scheffer deoldegrise@kpnmail.nl 06-23103247

Overijssel:

Tanja Rozendal tanja.rozendal@planet.nl 0527-292268

Flevoland:

Betsy Dommerholt betsy.dommerholt@gmail.com 036-5223212

Veluwe:

Dirk en Dorien Heermeyer d.heermeyer1900@kpnmail.nl 0313-652971

Betuwe:

Dick en Aleid v.Dam info@debonteboelenham.com 0488-412613
Carla v.d.Bosch boschbes@hetnet.nl 06-20915972

Utrecht

Eliz Sijmons sijmons.e@gmail.com 06-57322329

N.Holland

Lisette Slagter lemony@ziggo.nl 06-43122746
Lanny Boshart lanny-boshart@hotmail.com 06-45039005

Limburg:

Marion Quaedvlieg marionquaedvlieg@home.nl 045-5743537

Noord Brabant

Micha v.Dijk mc_cyberspace@hotmail.com 06-41567533

Diverse

Fokbegeleiding-database

J.Wierda-Gorter/P.Wierda info@schapendoes.net 0513-677588

Commissie evenementen:

Dirk en Dorien Heermeyer d.heermeyer1900@kpnmail.nl 0313-652971

Herplaatsing, noodopvang en vakantieopvang bemiddeling

I.A.K.Töniës secretaris@schapendoesclub.nl 0314-645818

Redactie/webmaster en design

J.W.G. info@schapendoes.net

Overige

Contributie 2015:

Nieuwe leden: **eenmalig** inschrijfgeld € 5,- alleen voor hoofdlid

Contributie hoofdlid € 16,00 per jaar Aanmelding na 1 juli € 8,00

Contributie gezinslid € 8,00 per jaar Aanmelding na 1 juli € 4,00

Vanaf januari 2015 is er de mogelijkheid om een machtiging af te geven voor het innen van de jaarlijkse contributie, deze machtiging is opvraagbaar bij de penningmeester.

Fokkersvermelding € 10,- per jaar

Na minimaal 6 maanden lidmaatschap recht op gratis nestvermelding(en)
max.14 weken per nest.

Dekreuenvermelding voor NIET leden (met ingang van 01-01-2016) 17,50 per jaar

Regio Bank Oudehaske t.n.v "de Schapendoes Club"

IBAN nr. NL50RBRB0920703151

BIC RBRBNL21